

# OBRAZOVANJE U SKLADU SA POTREBAMA PRIVREDE

**Docent d-r Janka Dimitrova**

*Univerzitet Goce Delcev u Stipu*

*Ekonomski Fakultet, Stip, Republika Makedonija*

[janka.dimitrova@ugd.edu.mk](mailto:janka.dimitrova@ugd.edu.mk)

## APSTRAKT

Privredni subjekti kao nosioci razvoja svake zemlje, za kontinuirani rast i finansijski rezultati koji ispunjavaju očekivanja svih zainteresovanih strana, trebalo bi da imaju na raspolaganju kvalitetno obrazovanih kadrova koji će dati maksimalan doprinos za kvalitetno obavljanje proizvodnog procesa.

Visokoškolske ustanove uvek trebaju težiti ka veći kvalitet u obrazovanju i uvođenja nastavnog plana i programa u skladu sa zahtevima i potrebe privrede, kako bi budući studenti mogli izabrati profesije koji su traženi na tržištu rada i koji nude perspektivu i bolji životni standard.

Ostvarivanje tih ciljeva zahteva kontinuirana saradnja između obrazovnih institucija i preduzeća, da se obrazuje kadar kroz interaktivnih teorijskih predavanja i praktičan rad koji će biti spreman nositi se sa izazovima i zahtevima sofisticiranijom tehnologijom.

Ključne reči: privreda, ekonomija, obrazovanje, zainteresovane strane, saradnja.

Znanje je sila, znanje je moć,  
Projekat Vlade Republike Makedonije  
u cilju motivacije mladih da se obrazovaju

Govoreći simbolički i metaforički, obrazovanje je jedan veliki brod čijeg kormila okreću obrazovne institucije. U zadnje vreme sve više se oseća potreba od preuzimanja odlučnih koraka kako bi se "brod" što više približio ka potrebama privrede. Zato je potrebno imati strategiju planiranja i razvoja kako srednjeg, tako i visokog obrazovanja. Naime, pošto realnom sektoru ne trebaju samo visokoobrazovani kadri, nego i izravni radnici, nalaže se potreba da obrazovanje treba planirati i organizirati u skladu sa potrebe privrede još u srednje škole.

Obrazovne institucije trebaju posvetiti zaista veliku pažnju ovom strateškom pitanju, kroz uspostavljanje institucionalnih mehanizama u cilju realizacije primena različitih oblika saradnje sa privredom. Realna potreba za razvoj ove saradnje proizlazi iz naglašenih zajedničkih interesa, visokoobrazovnih institucija sa jedne i privrede sa druge strane. Ovaj obostrani interes odgovara zahtevima savremenog društva u kom uspešne ekonomije i poslovne subjekte teme svog razvoja na osnovu znanja, dok kvalitet visokog obrazovanja u velikoj mjeri ovisi o njegovoj sposobnosti da ponudi konkretna preventivna i izlazna rešenja za probleme savremene socio-ekonomske stvarnosti.

Kadrovi koji su teorijski dobro pripremljeni, u stvari nemaju nikakvog praktičnog iskustva, nedostaju im veštine i kompetencije kako bi ispunile specifične zahteve i obaveze u kompanije. Poslodavac koji ih planira angažovati, mora biti siguran da će oni zadovoljiti njegove profesionalne potrebe. Svako angažovanje nedovoljno obučenog zaposlenika ili pripravnika znači i trošak samog poslodavca.

Tržište rada ima deficit pojedinih zanimanja, a sa druge strane postoje i zanimanja u kojima uzrast zaposlenika uopšte nije od ključnog značaja pri zapošljavanju, tako da je dobro da i osoblje koje ima nad 35 godina, da se po potrebi prekvalifikuje u okviru svoje oblasti. Odraslih stanovnika moraju nastaviti sa edukacijom i steći nove veštine kako bi se

smanjila nezaposlenost među ovoj kategoriji ljudi, a uzrast ne bi trebao biti prioritet u zapošljavanju. U cilju poboljšanja znanja nezaposlenih, neophodno je uvesti poreske olakšice za kompanije koje su otvorene za obrazovanje novih kadrova.

Zakonodavstvo nudi mogućnost sve odrasle da steknu dopunsko obrazovanje, što će im olakšati put do brzog zaposlenja. Nadalje, neophodno je stručno usavršavanje odraslih, kojih kompanije ne zapošljavaju zbog nedostatka odgovarajućih kvalifikacija.

U oblikovanju stručnog osoblja trebali bi sudjelovati i biznismenii (privrednici). Potrebno je izgraditi dobru strategiju za konkurentnost na tržištu rada. To će omogućiti nove kadrove da budu profesionalni i da odgovaraju savremenom socijalnom, tehničkog i tehnološkog razvoja. Ne treba zanemariti i potrebu da studente tokom obrazovnog procesa se steknu sa t.z. meke veštine koji uključuju: rešavanje problema, kreativnost, kritički pristup, samoinicijativnost, sposobnost komunikacije i t.d..

U cilju realizacije ovako postavljenih ciljeva, potrebna je kontinuirana saradnja između obrazovnih institucija i privrede, kako bi se educirali kadrovi kroz teoretskih interaktivnih predavanja i praktičan rad, koji će biti spremni da se suoče sa svih izazova i potrebe sofisticirane tehnologije. Za tu svrhu Univerzitete donose svoje programe i uspostavljaju dvosmerna saradnja sa privrednim subjektima, što se ostvaruje u mnogim oblastima, uključujući:

#### 1. Proces stvaranja i sprovođenja studijske i predmetne programe kroz:

- Uspostavljanje i razvoj mehanizama za učešće privredi u procesu kreiranja i transformacije studijskih i predmetnih programa prema potrebama preduzeća;
- Uspostavljanje i primena praktičnog rada u preduzećima i institucijama za studente završnih godina u skladu sa interesovanjima, afinitetima i rezultata postignutih sa strane studenata;
- Uspostavljanje i razvoj prakse održana sa strane vrhunskih rukovodilaca i drugih istaknutih naučnika sa privrede u realizaciji nastavno-obrazovnog procesa;
- Organizovanje dana za prezentacije pojedinih kompanija i najboljih menadžera (moja uspešna priča) za studente iz visokoškolskih ustanova;
- Organizovanje poseta za studente pojedinih preduzeća i njihovo upoznavanje sa realne ekonomije i način funkcionisanja preduzeća;
- Uspostavljanje saradnje sa preduzećima i institucijama u pripremi seminara i diplomskog rada, kao i magistarskih radova i doktorskih disertacija studenata o određenim temama sa privrednih aktivnosti.

#### 2. Plan za nastavak obrazovanja za potrebama privrede kroz sledeće oblike:

- Organizovanje tematskih radionica i seminara za zaposlene u privrednim preduzećima i institucijama;
- Organizovanje različitih vrsta škole i kursevi za zaposlene u privrednim preduzećima i institucijama;
- Pružanje mogućnosti za postdiplomske studije ili prekvalifikacije za zaposlene u privrednim preduzećima i institucijama.

#### 3. Plan razvoja aplikacija i aktivnosti za privrede u formi:

- Priprema razvojnih projekata za efikasnu alokaciju i realokaciju faktora proizvodnje;
- Razvoj aplikativnih projekata za rešavanje konkretnih problema u procesu proizvodnje, distribucije, razmene i potrošnje proizvedenih dobara i usluga;
- Priprema različite vrste analiza i istraživanje tržišta;
- Uspostavljanje različite vrste savetodavnih timova stručnjaka za pojedine oblasti menadžmenta i pružanje savetodavnih usluga u zainteresovanim kompanijama;
- Zajedničko učešće u pripremi projekata za aplikacije preduzeća za dobijanje i korištenje određenih sredstava sa strane međunarodnih finansijskih i drugih institucija i organizacija iz nacionalnog, regionalnog ili međunarodnog karaktera.

4. Finansijsku podršku privrede u razvoju naučnoobrazovnoj i naučnoistraživačkoj delatnosti koja će se realizovati kroz:

- Uspostavljanje poseban fond za finansijsku podršku obrazovnim institucijama sa strane zainteresovanih kompanija i organizacija pri čemu, ovaj će se fond koristiti isključivo u svrsi poboljšanja uslova za ostvarivanje visokoobrazovne delatnosti;
- Finansijska pomoć u realizaciji određenih projekata na Univeritetu, o kojima postoji konkretan interes sa strane određenih kompanija, pri čemu posebno se treba stimularati učestvo studenata u ovakvim projektima;
- Uspostavljanje poseban fond za finansijsku podršku najboljih studenata sa strane zainteresovanih kompanija i organizacija;

5. Uspostavljanje i razvoj saradnje između obrazovnih institucija, privrede i lokalne samouprave u cilju lokalnog ekonomskog razvoja putem:

- Potpisivanje sporazuma o saradnji sa privrednim komorama;
- Potpisivanje sporazuma o saradnji sa lokalnim samoupravama;
- Potpisivanje sporazuma o saradnji sa domaćim i međunarodnim nevladinim razvojnim organizacija i fondacija;
- Učešće obrazovnih institucijama u kreiranju i implementaciji nacionalnih i međunarodnih projekata za podršku lokalnog i regionalnog ekonomskog razvoja i prekogranične saradnje;
- Učešće obrazovnim institucijama u razvoju strategije i programe za lokalni ekonomski razvoj i efikasno sprovođenje procesa decentralizacije.

6. Uspostavljanje i razvoj saradnje između obrazovnih institucija i privrede u smislu profesionalnog razvoja, stipendiranje i zapošljavanje diplomiranih studenata sa:

- Organizovana podrška i briga za profesionalni razvoj studenata;
- Povezivanje studenata sa poslovnim sektorom;
- Stipendije za studente iz poslovnog sektora;
- Organizovanje "dani kariere" najmanje jednom svake godine u obrazovnim institucijama;
- Organizovana pomoć studentima pri njihovoj aplikaciji, intervjuisanje i njihovog zapošljavanja;
- Organizovano pružanje informacija poslovnim sektoru i drugim zainteresovanim stranama iz biznis sektora o sadašnjih i diplomiranih studenata;

7. Uspostavljanje i razvoj institucionalnih oblika ostvarivanja saradnje između univerziteta i preduzeća sa:

- Osnivanje Centra za saradnju sa privredom;
- Osnivanje Centra za profesionalni razvoj studenata;
- Osnivanje koordinativnog tela na nivou obrazovnih institucija u kojem će učestvovati predstavnici obrazovnih institucija, biznis sektora i lokalnim samoupravama i komorama;
- Uspostavljanje mehanizama za koordinaciju između obrazovnih institucija - privrede - lokalne samouprave.

Za kvalitetnih kadrova koji tokom obrazovanja steknu i praktična iskustva, neophodno je hitno razmatranje nastavnog plana i programa i njegovu adaptivnost sa savremenim - trendovima u privredi. Tijekom studija, student bi trebao steći:

- znanje i razumevanje
- primena znanja i razumevanja
- veštine odlučivanja
- komunikacijske veštine i
- sposobnosti učenja

kako bi se uspešno uklopio u procesima proizvodnje i upravljanje .

## REFERENCE:

1. Michael E. Porter, Strategija konkurentnosti, Free Press, 1980
2. Marko Savić, Marija Živić, Zoran Gavrilović, Studenti i praksa, Centar za praćenje i evaluacije, Beograd, 2006
3. Martina Vukasović; Razvoj kurikuluma u visokom obrazovanju, Alternativna akademska i obrazovna mreža, Beograd, 2006
4. Programa o saradnji sa privredom; [www.uklo.edu.mk](http://www.uklo.edu.mk)
5. [http://www.kapital.mk/MK/makedonija/66762/za\\_pomala\\_nevrabotenost\\_neophodna\\_e\\_educacija\\_na\\_vozrasnite.aspx](http://www.kapital.mk/MK/makedonija/66762/za_pomala_nevrabotenost_neophodna_e_educacija_na_vozrasnite.aspx)
6. <http://www.idividi.com.mk/vesti/makedonija/632533/index.htm>
7. <http://kurir.mk/makedonija/vesti/4002-ltno-revidiranje-na-nastavata-i-osposobuvanje-na-kadri-sporod-potrebite-na-stopanstvoto>
8. [http://www.zkomora.mk/index.php?option=com\\_content&view=article&id=6&Itemid=69&lang=mk](http://www.zkomora.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=6&Itemid=69&lang=mk)